

Газета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

www.gazeta.bsu.by

УНІВЕРСІТЭТ

Пераможца V і XV Нацыянальных конкурсаў друкаваных СМІ «Залатая літара» ў намінацыях «Найлепшая шматтыражная газета», «Найлепшыя матэрыялы навуковай, навукова-папулярнай тэматыкі»

16 мая 2022 года, № 6 (2257)

БДУ пышна адсвяткаваў 77-ю гадавіну Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Тэматычная праграма, выстава, літвы і святочны канцэрт адбыліся 5 мая ва ўнутраным дворыку ўніверсітэта. 9 мая рэктар Андрэй КАРОЛЬ, актыў студэнтаў і супрацоўнікаў БДУ ўдзельнічалі ва Урачыстым шэсці пакаленняў у рамках рэспубліканскай акцыі «Беларусь помніць», усклалі кветкі да пахавання Героя Савецкага Саюза Уладзіміра Каргузалава і брацкай магілы савецкіх салдатаў на Вайсковых могілках Мінска.

«Майскі вальс» пад мірным небам

Афіцыйная частка мерапрыемства пачалася ў будынку рэктарата. З адміністрацыяй і супрацоўнікамі ўніверсітэта сустрэўся намеснік міністра абароны генерал-маёр **Андрэй Жук**. Ён уручыў БДУ ганаровую граматы міністра абароны «за значны ўнёсак ва ўмацаванне абараназдольнасці Рэспублікі Беларусь, падрыхтоўку вайсковых кадраў для сістэмы забеспячэння нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь і ў сувязі з 100-годдзем з дня ўтварэння». У знак падзякі за стараннасць і выдатную службу, а таксама за разумную ініцыятыву рэктар узнагародзіў начальніка ваеннага факультэта БДУ **Аляксандра Юнца**, яго намесніка па вучэбнай і навуковай рабоце **Андрэя Бахара** і камандзіра батальёна курсантаў **Паўла Цэдзіка**. Прарэктары БДУ таксама былі ўзнагароджаны граматамі Міністэрства абароны і памятнымі медалямі «75 гадоў вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў».

Узнагароды ў той вечар атрымлівалі не толькі адміністрацыя і супрацоўнікі ўніверсітэта, але і пачэсныя госці мерапрыемства: намеснік дзяржаўнага сакратара Савета бяспекі Беларусі **Уладзімір Арчакоў**, намеснік міністра абароны **Андрэй Жук**, начальнік ўпраўлення ваеннай адукацыі Узброеных Сіл **Ігар Слуцкі**, міністр адукацыі **Андрэй Іванец**, мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі **Веніямін**, старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў

Нацыянальнага сходу Беларусі **Ігар Марзалюк**, упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў **Аляксандр Румак**. Прадстаўнікі розных ведамстваў атрымалі нагрудныя знакі «100 гадоў БДУ» за ўмацаванне традыцый і аўтарытэту БДУ і ў якасці прызнання за доўгае супрацоўніцтва.

Падчас узнагароджанняў на пляцоўцы перад рэктаратам пад гукі аркестра МНС госці запаўнялі танцавальную пляцоўку, імправізаваную залу для глядачоў пад адкрытым небам, разглядалі экспазіцыю ваеннай тэхнікі 40-х гадоў, назіралі за перфомансам каля выставы «Наша Перамога».

На першым паверсе рэктарата госці маглі азнаёміцца з выставай «БДУ ў гады вайны». Вайсковы летапіс ўніверсітэта з фотаздымкамі, прадметамі побыту, лістамі і афіцыйнымі дакументамі падрыхтавалі супрацоўнікі музея гісторыі БДУ. Ваенная тэматыка была адлюстравана ў афармленні пляцовак: маскіраваная сетка, брызентавая палатка, матацыкл-МТ і баявая машына пяхоты ўзнавілі атмасферу 1940-х гадоў. Ганаровую варту неслі курсанты ваеннага факультэта.

З 19 гадзін на сцэне пачалася тэматычная праграма «Юнацтва, апаленае вайной». Пасля хвіліны маўчання ўсіх запрасілі прайсці да мемарыяльнага знака БДУ для ўскладання кветак. Музычным суправаджэннем шэсця быў перазвон. Каля стэлы рэктар і пачэсныя госці выступілі з віншавальнымі словамі. Першым да прысутных звярнуўся **Андрэй Кароль**: – Мерапрыемства сёння не зусім звычайнае. Тут прадстаўнікі вельмі розных ведамстваў, напрамку дзейнасці. Тут тыя людзі, для якіх словы «мірнае неба» маюць пэўны сэнс.

Гэты святочны форум мы прысвячаем ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, усім тым, хто шмат гадоў назад быў датычны да Перамогі. З кожным годам ветэранаў становіцца

менш. Але я перакананы, што наша памяць, клопат ўніверсітэта пра сваіх выкладчыкаў, супрацоўнікаў, якія прайшлі праз вельмі няпросты час, дапаможа ім быць як мага даўжэй з намі. Гэтыя мерапрыемствы важныя і для маладога пакалення, паколькі па адных толькі толькі кніжных старонках падручніка, без жывога кантакту з тымі людзьмі, хто быў удзельнікам страшных падзей, напэўна, спазнаць сутнасць гісторыі проста немагчыма. Войны – такія падзеі, якія, на жаль, не канчаюцца, яны муціруюць. Сёння індывідуальнай унікальнай прасторы чалавека становіцца менш, яна замяшчаецца ўсеагульным і аднолькавым. Гэтаму якраз трэба супрацьстаяць. І, вядома, каму як не ўніверсітэту, дзе ёсць не толькі веды, тэарэмы і законы, але і тое, што дазваляе чалавеку глядзець на свет вачыма розных людзей, знайсці сябе, сваё месца ў жыцці, выходзіць за свае межы, умець аддзяляць зерне ад пустазелля.

Мы сёння святкуем Дзень Перамогі на вельмі памятным месцы. 81 год назад адгэтуль адразу на фронт сышлі нашы супрацоўнікі, студэнты. І вельмі многія не вярнуліся. Наша акцыя накіравана ў тым ліку на тое, каб цяпер і ў будучыні асобныя старонкі гісторыі не паўтараліся.

Віншую ўсіх з Днём Вялікай Перамогі. Жадаю ўсім дужага здароўя, мірнага неба і глыбокага разумення значэння Вялікай Перамогі, каб не абясцэніць сэнс жыцця, свайго рамяства і паклікання!

Пачатак на старонцы 1

Думку рэктара падтрымаў намеснік дзяржаўнага сакратара Савета бяспекі Рэспублікі Беларусь генерал-маёр **Уладзімір Арчакоў**:

– На сваё вялікае задавальненне, я бачу, што памяць пра гэтых людзей захоўваецца, вы яе падтрымліваеце. Андрэй Дзмітрыевіч правільна сказаў: толькі па кнігах гісторыю не вывучыш. Дзякуй Богу, сярод нас яшчэ ёсць жывыя героі. У працяг слоў рэктара хочацца дадаць, што мы часам празмерна легкаверна ставімся да таго, што ўсё самае страшнае ўжо прайшло і вайны больш ніколі не будзе. Чалавечтва жыве два з паловай мільёна гадоў і ўвесь час ваюе. Наша задача – каб вайна была як мінімум не заўтра і не паслязаўтра, і па-любо-му – не тут.

Міністр адукацыі **Андрэй Іванец** падкрэсліў, што адна з асноўных задач адукацыйнай сістэмы краіны – знайсці тыя словы і тыя падыходы да маладога пакалення, каб беларусы сапраўды захавалі на доўгія гады памяць пра Перамогу ў вялікай вайне.

– Я думаю, што ўсе мы добра разумеем, што захоўваць памяць пра тых людзей, дзякуючы якім мы стаім сёння пад мірным небам, – абавязак кожнага з нас. Хацелася б, каб беларусы памяталі пра гэта не толькі напярэдадні Дня Перамогі, – адзначыў міністр.

Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, выпускнік гістарычнага факультэта БДУ, **Аляксандр Румак** адзначыў, што яму выпала шчасце бачыць тых герояў, фотаздымкі якіх былі размешчаны паабпал алеі ва ўнутраным дворыку.

– Мне давялося бачыць гэтых людзей ужывую, размаўляць з імі. Яны былі выкладчыкамі ў гады майго студэнцтва. Кожны дзень можна было сустрэць ветэранаў, яны былі сапраўдным жывым прыкладам для нас, маладых людзей. Сёння, знаходзячыся на гэтай пляцоўцы, хачу адзначыць, што БДУ заўсёды быў арэалам згоды людзей самых розных нацыянальнасцяў. Я вучыўся з прадстаўнікамі 33 краін свету! Мы павінны выразна ўсведамляць, што магчымасць такога мірнага шматнацыянальнага суіснавання ёсць менавіта дзякуючы подзвігу тых людзей, што пайшлі абараняць сваю краіну. У Беларусі мірна пражывае 156 нацыянальнасцяў, і, каб захоўваць гэты мір і надалей, мы павінны памятаць, што за гэта некалі нашыя продкі аддалі жыццё,

Пачэсныя госці першымі ўсклалі кветкі да знака «Стэла памяці»

– паведаміў Аляксандр Румак.

Старшыня пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь **Ігар Марзалюк** у сваім віншавальным выступе вылучыў тэму захавання гістарычнай праўды, і асобна – беларускага партызанскага руху:

– Мы сёння аддаём удзячную даніну памяці людзям, без якіх наша існаванне тут і зараз у рэчышчы сваёй нацыянальнай культуры, на сваёй зямлі, у сваёй дзяржаве не было б магчыма. Вялікі сын беларускага народа Алесь Адамовіч калісьці сказаў пра беларускі партызанскі рух, які не меў аналагаў ні ў адной краіне акупаванай Еўропы, што ён быў як крыжовы паход дзяцей. Ад 15 да 25 гадоў – асноўная маса тых, хто змагаўся. 374 тысячы чалавек са зброяй, якія не хацелі стаць рабамі, якія не хацелі стаць «унтэрменшамі», і 20 тысяч здраднікаў-калабарантаў са зброяй у руках на супрацьлеглым баку, на баку Гітлера і Гімлера. Большасць беларусаў стаялі за сваю годнасць, свой гонар, змагаючыся за той вялікі Савецкі Саюз, змагаліся за Беларусь. Нямецкі гісторык Крысціян Герлах прысвяціў фундаментальную работу генацыду беларускага народа, упершыню яна была выдадзена ў Германіі ў 1999 годзе і вытрымала 5 перавыданняў, дзе з нямецкай пунктуальнасцю на 1200

старонак цяпер ужо прафесар Бернскага ўніверсітэта паказаў стратэгію планавання і дэтальныя акцыі знішчэння нашага народа. Хлусы расказваюць, што не было плана Ост. У дачыненні да Беларусі план Ост працягваў распрацоўвацца яшчэ і ў 1943 годзе, пра што сведчаць дакументы нацыянальнага архіва краіны. Чытайце, вывучайце гістарычныя крыніцы і не верце хлусам.

Намеснік міністра абароны Рэспублікі Беларусь генерал-маёр **Андрэй Жук** адзначыў, што ў Беларусі Дзень Перамогі – гэта самае любімае і знакавае свята.

– Унёсак беларускага народа ў гэтую перамогу не выклікае ніякіх сумневаў – гэта вызваленне нашай краіны і ўсёй Еўропы. І мы, нашчадкі пераможцаў, схіляем сёння галовы перад тым, што нам пакінулі нашы продкі, нашы дзяды і прадзеда. На жаль, сёння ў свеце, як ужо адзначалася, з’яўляюцца сілы, якія спрабуюць прынізіць значэнне гэтай Перамогі, што спрабуюць абяліць тыя страшныя злачынствы, што адбываліся ў гады вайны, і галоўны наш абавязак – перадаць памяць, чыстае мірнае неба нашым нашчадкам, – сказаў прадстаўнік Міністэрства абароны.

Пасля віншавальных слоў Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Веніямін адслужыў літыю па загі-

нулых у гады Вялікай Айчыннай вайны студэнтах і выкладчыках БДУ. Літыю суправаджалі спевы харавай капэлы БДУ пад кіраўніцтвам Аляксандра Мінянкова.

На мерапрыемстве прысутнічаў адзіны ветэран – былы супрацоўнік факультэта геаграфіі і геаінфарматыкі БДУ прафесар **Фёдар Фешчанка**.

– Калі пачалася вайна, мне было 14 гадоў, я вучыўся ў дзявятым класе. Клас вялікі – 38 чалавек. Жыў я тады на Урале, у Ніжнім Тагіле. Да нас у школу аднойчы прыйшлі прадстаўнікі адміністрацыі горада і спыталі, хто можа дапамагчы, бо на заводах не хапала працоўнай сілы. Я параіўся з бацькамі, бацька сказаў, што гэта мая справа. Мне вельмі хацелася вучыцца. Але яшчэ мне хацелася есці. На заводзе паёк быў двайны – 800 грамаў хлеба. Вырасьлі, што пайду працаваць. Быў на авіяцыйным заводзе вучнем токара паўтара года. Здавалася, што я мала раблю для агульнай справы, хацеў на фронт. У той час працаўнікоў ваенных прадпрыемстваў вызвалілі ад прызыву, ды і ўзрост яшчэ не падыходзіў. Каб абысці перашкоды, я паступіў у горна-металургічны тэхнікум. Менавіта адтуль ва ўзросце 17 гадоў пайшоў у ваенкамат. Бацька мне на дарогу па картцы прынёс булку хлеба і алею, сказаў: «Ну, салдат, давай, ідзі, абараняй Радзіму». Я пайшоў на фронт у 17 гадоў і 4 месяцы. Калі сыхodziў з завода, не думаў, што на фронце могуць быць такія вялікія страты, столькі загінулых. Але мне пашанцавала, напэўна, гэта за мяне маліліся мае бацькі. І, напэўна, я вельмі любіў жыццё і заўсёды абараняўся, – падзяліўся ўспамінамі ветэран.

Фёдар Сяргеевіч вызваляў Беларусь, Мінск у складзе 3-га Беларускага фронту пад камандаваннем генерала арміі Івана Данілаві-

ча Чарняхоўскага, удзельнічаў у аперацыі «Баграціён». Дэмабілізаваўся ў 25 гадоў. Дзякуючы сябрам і знаёмым з Беларусі, якія дэмабілізаваліся раней, Фёдар Сяргеевіч апынуўся ў Мінску. Скончыў у 1953 годзе геаграфічны факультэт БДУ, пасля 6 гадоў працаваў у Акадэміі навук БССР, абараніў дысертацыю. У 1963 годзе яго запрасілі ў альяма-матар на выкладчыцкую пасаду. 40 гадоў Фёдар Сяргеевіч працаваў выкладчыкам.

Усё жыццё цяперашні ветэран актыўна займаўся спортам: штангай, футболам, спартыўным арыенціраваннем. Прызнаўся, што да гэтай пары сочыць за гульнямі футбольных каманд БДУ.

– Не думаў, што застануся адным з апошніх ветэранаў, – са смуткам адзначыў Фёдар Сяргеевіч. – Я часта ўспамінаю словы «Подзвіг народа бессмяротны» на плошчы Перамогі. У трох словах такі глыбокі змест! Я пераканаўся сёння, што сапраўды подзвіг наш – а ў гэтай Перамозе і часцінка майго ўдзелу – бессмяротны. Таму што ён перадаецца з пакалення ў пакаленне.

Мерапрыемства працягнулася на канцэртнай пляцоўцы перад рэктаратам, дзе артысты студэнцкага тэатра запрашалі гасцей далучыцца да танцавальнай праграмы «Майскі вальс». Курсанты ваеннага факультэта БДУ разгарнулі палывую кухню – раздавалі салдацкую кашу і гарбату. Пад гукі песень ваенных гадоў у выкананні артыстаў і аркестра МНС госці фатаграфаваліся з ваеннай тэхнікай. Калі сонца ўжо схавалася за гарызонтам, глядачам паказалі лазернае шоу «Пра герояў былых часоў».

Напярэдадні свята на факультэце і ў студэнцкіх арганізацыях БДУ для студэнтаў і выкладчыкаў арганізавалі экскурсіі па месцах і мемарыяльных комплексах, звязаных з гісторыяй Вялікай Айчыннай вайны. Напрыклад, актывісты савета зямляцтваў і ўдзельнікі праекта Welcome Week BSU наведлі Брэст і Брэсцкую крэпасць. Саюз жанчын БДУ ўшанаваў памяць загінулых герояў і ахвяр вайны ў мемарыяльным зале пад манументам Перамогі ў Мінску. На філалагічным факультэце прайшла серыя адкрытых лекцый, адну з якіх «Фальклор Вялікай Айчыннай вайны» правяла прафесар БДУ Ірына Казакова. Таксама на філфаку працаваў відэасалон «Беларусь помніць». Студэнты ФСК БДУ і Інстытута тэалогіі імя святых Кірыла і Мяфодзія БДУ разам з рэктарам Андрэем Каралём, прарэктарам па вучэбнай рабоце і адукацыйных інавацыях Алесся Прахарэнка і прарэктарам па выхавальчай рабоце і сацыяльных пытаннях Іванам Янушэвічам усклалі кветкі да мемарыяла ў г. Жыровічы, дзе пахаваныя 47 гераічна загінулых салдат Савецкай Арміі. Таксама да мемарыяла, дзе пахаваныя 30000 мірных грамадзян г. Слоніма, расстраляных нямецкімі фашыстамі падчас вайны. Прафбюро ФСК сумесна з кафедрай тэорыі і практыкі перакладу прадоўжыла праект «Кніга памяці»: усе члены вялікай сям’і БДУ могуць даслаць арганізатарам гісторыі сваіх герояў.

Дарэчы, ва ўнутраным дворыку БДУ побач з помнікам «Стэла памяці» размешчана таблічка з QR-кодам анлайн-мемарыяла «Памяць у імя жывых» з інфармацыяй пра герояў ваенных гадоў. Усе ахвотнікі могуць праз гэтую тэхналогію даведацца пра 67 загінулых у гады вайны супрацоўнікаў і студэнтаў БДУ.

**Ксенія СІТНІК,
Дар’я ШУПЕНЬКА**

Літыя па загінулых у гады Вялікай Айчыннай вайны студэнтах і выкладчыках БДУ

Два жыцці Аляксея Талая

27 красавіка член нацыянальнай паралімпійскай зборнай Беларусі па плаванні, шматразовы рэкардсмен свету і Еўропы, член Канстытуцыйнай камісіі Аляксей Талай сустрэўся з супрацоўнікамі і студэнтамі ўніверсітэта.

Пра пакручасты лёс паралімпійскага чэмпіёна па плаванні ведае нямала людзей па ўсім свеце. Шлях няўдач і перамог, смутку і радасці, адчаю і пераадолення сямі, што аддзяляе сённяшняга спартсмена ад падлетка, які вучыўся жыць наноў, цяпер для Аляксея Талая – вопыт, якім ён ахвотна дзеліцца як матывацыйны спікер.

Матывацыя – у самім жыцці

– Вы знаходзіцеся ў тым узросце, калі перад вамі адчынены ўсе дзверы, а свет навокал утрымлівае безліч магчымасцяў. Канешне, вы будзеце сутыкацца з цяжкасцямі, магчыма, з вялікімі. Але ці можна быць да іх гатовымі? Напэўна, не зусім, – звярнуўся да студэнтаў выступовец. – Нешта ў жыцці правязначана, а нешта – вынікі нашага асабістага выбару, ад якіх залежаць далейшыя этапы чалавечага лёсу. Былі такія перыяды і ў мяне, калі даводзілася ў прамым сэнсе змагацца – з сабой, з абставінамі, з меркаваннем навакольных – і рабіць крокі ў новае жыццё. У такіх сітуацыях ёсць толькі два варыянты развіцця падзей: або ты ўстаеш і дзейнічаеш, або застаешся на месцы і гінеш.

Жыццё Аляксея Талая падзялялася на дзве часткі, калі яму было шаснаццаць. Напярэдадні Дня Перамогі 1999 года хлопец пайшоў тушыць касцёр, што незнаёмыя хлапчкі расклалі недалёка ад дома дзядулі. Думалася – звычайная справа: колькі такіх затушыў раней! Але гэты раз вогнішча хавала ў сабе міну, якая засталася з часу баёў, што грукаталі тут у вайну. Моцны выбух пазбавіў падлетка рук і ног, і разам з тым, здавалася, перакрэсліў надзеі на будучыню. Што чакала яго наперадзе? Страх, боль, адчай? Аднак нават пры змрочных прагнозах навакольных гэтай гісторыі было наканавана зайграць яркімі фарбамі.

Аляксей прыгадвае выпадак, калі пасля выпіскі з бальніцы ён сядзеў на ложку брата і спрабаваў перагортваць старонкі кніжак. Тады ён стаў выпадковым сведкам размовы родных: бацькі і дзядзька абмяркоўвалі, што пра трагедыю з Лёшам гаварылі ў горадзе. Пачутае праз прыадчыненыя дзверы агломшыла падлетка: казалі, што ад гора маці пазбавілася розуму, бацька знайшоў суцяшэнне ў алкаголі, а малодшага брата забралі ў інтэрнат. Гэты момант стаў пераломным для хлопца: цяпер ён ведаў, якой будучыні дакладна не хацеў бы для сваёй сям’і.

– Аднойчы я моцна звесіў нос. Адзін добры знаёмы, паглядзеўшы на мяне, сурова сказаў: «Думаеш, твае праблемы самыя страшныя? Гэта зусім не так». Я зірнуўся і зразумеў, што толькі сам выбіраю тое, што са мной будзе заўтра. А матывацыя жыць хаваецца ў самім жыцці.

Нядобрыячыліўцы – найлепшыя настаўнікі

– Мне шмат даводзілася чуць: «Ты не зможаш», «Ды куды там табе». За спінай неаднойчы гучала, што я асуджаны і нікога добрага з мяне не будзе. Канешне, такія словы прыгнталі. Але, дзякаваць Богу, я не здрадзіў сабе, не страціў той агонь, які гарэў унутры мяне. Я разумеў, што ў кожнага чалавека ўласны шлях. Што кожны павінен знаць тое, што прадвызначаецца менавіта яму. Недзе – атрымліваючы фізічныя раны, недзе – маральныя. Трэба памятаць, што пакуль мы жывём, мы рухаемся наперад. І каб зразумець свет, трэба зразумець сябе – праз нягоды, выпрабаванні, непагадзь, памылкі. Таму я сказаў сабе: «Нядобрыячыліўцы – гэта твае самыя лепшыя настаўнікі, Лёша». Я перастаў зважаць на людзей, якія гаварылі нешта нядобрае, і пачаў дзякаваць ім. А дзядуля сказаў: «Цяпер цябе на мякіне не ашукаеш, сокал мой мілы». Кажуць, што мужчыны не плачуць. Няпраўда! Мы таксама плачам. І гэта не сорамна. У маім выпадку слёзы сталі прыняццем таго, што са мной здарылася, і канчатковым ўсведамленнем, што назад нікога не вернеш. Родныя засыналі, а я забіваўся паміж падушкай і сценкай і ціха плакаў, каб яны не чулі. Значыць, гэта было патрэбным.

Бясспрэчна, не губляць духу хлопцы дапамаглі блізкія – маці, тата і малодшы брат. І нават зараз, пра што б ні гаварыў спартсмен на вялікіх аўдыторыі, ён міхволі вяртаецца да тэмы сям’і. А малодшы брат для яго і сёння адна з галоўных асобаў у жыцці.

– Фактар блізкага чалавека ўвогуле ўплывае на кожнага чалавека. Ты ведаеш, што побач з табой роднае сэрцайка, родная душа, да якой можна звярнуцца, з якой можна абмеркаваць якія заўгодна сакрэты, падзяліць нягоды. І сам імкнешся аддаць апоняе. Зараз, у сталым узросце, гэта адчуваецца значна мацней, – расказвае Аляксей Канстанцінавіч. – Адносіны з братам, наша дзіцячая канкурэнцыя за ўвагу бацькоў, выхоўвалі мяне. Найперш – у лідарскіх якасцях і пачуцці адказнасці. Гэта з дзяцінства фарміравала ў мяне мужчынскі стрыжань і характар, які пасля дапамаглі выстаяць. Калі ўсё здарылася, я зразумеў, што адказваю не толькі за брата, але і за ўсю сям’ю. Тады прыйшло асэнсаванне, што многае залежыць ад самога чалавека. Трэба толькі ўмець браць любую сітуацыю ў свае рукі.

Я – магу!

З клопатам пра брата ў Аляксея звязана шмат асабістых перамог: калі малодшага крыўдзілі, старэйшы не мог заставацца ў баку.

– Калі нехта хацеў яго абразіць, немагчыма было не адказаць – бывала, улазіў у бойкі. Выступаў супраць відэавочна мацнейшага і не мог падумаць, што змагу адолець яго, але інакш – ніяк. Такія выпадкі дапамагалі ісці супраць страху і ўласнай няўпэўненасці ў сваіх сілах. Калі перамагаў, з’яўляўся гонар, прыходзіла асэнсаванне: «Я – магу!» – узгадвае спартсмен. – Заўсёды хацеў, каб у маіх дзяцей былі такія ж узаемаадносіны паміж сабой, як у нас з братам.

Дзякуючы атмасферы любові і ўзаема разумення, якія заўсёды жылі ў сям’і Талаяў, Аляксей заўсёды марыў пра вялікую ўласную сям’ю. Цяпер ён, бацька чатырох дзяцей, на матывацыйных сустрэчах заклікае сваіх слухачоў ствараць вялікія сем’і:

– Да нас у 90-я гады даводзілі страшныя думкі: «Трэба жыць для сябе», «Пасля мяне – хоць патоп», «Не трэба множыць беднату. Хай лепш у сям’і будзе адно дзіця, якое ні ў чым не адчуе патрэбы, чым некалькі, якім ты не зможаш нічога даць». Сёння, як вынік гэтага, на сустрэчах я чую шкадаванні людзей, што некалі не нарадзілі дзяцей. Але ж менавіта ў сям’і знаходзіцца адказы на ўсе выклікі, з якімі сутыкаецца чалавек. Я сам, глядзячы на вынікі свайго жыцця, разумею, што самае вялікае маё дасягненне – гэта чатыры родныя сэрцы – тры сыночкі і «лапачка»-дачушка. У гэтым самае вялікае натхненне. Згадзіцеся, хто зможа пашкодзіць чалавеку, у якога ёсць такое шчасце?

Душа – гэта брыльянт

Выступовец прызнаўся, што зараз глядзіць на выбух міны без прэтэнзій да жыцця, з удзячнасцю да яго:

– Нехта скажа: «Вунь, як здорава было б, калі б была хаця б адна рука». А я гляджу на сваю куксу і думаю: «Божа, дзякуй, за тое, што хоць гэта ёсць». Ну «нагроб» жа ёй сусветных рэкордаў, – разважае плывец. – Калі здараецца нешта страшнае, не трэба пытацца, што вы зрабілі не так, чаму менавіта вы трапілі ў гэту сітуацыю, а не нехта іншы. Задумайцеся лепей над тым, для чаго вам гэта дадзена. Мой дзядуля заўсёды гаварыў: «Унучак, хочаш жыць мудра – жыві з царом у галаве». Што гэта значыць? Трэба ўсведамляць сябе тут і зараз, незалежна ад таго, дзе і ў якіх абставінах ты знаходзішся. Абдумваць кожны свой учынак і несці за яго адказнасць.

Аляксей Талай перакананы, што ўсе адказы на пытанні, якія хвалюць чалавека, знаходзяцца ў яго душы. І каб знайсці на іх адказ, трэба часцей зазіраць унутр сябе, даваць сабе час, каб асэнсаванне убачанае, не прымаючы паспешлівых рашэнняў. На думку матывацыйнага спікера, важна зразумець тую плынь, дзе чалавеку будзе найбольш камфортна, дзе ён зможа рэалізаваць сябе, і пасля гэтага ўпэўнена крочыць да мары:

– Душа чалавека – гэта брыльянт. І кожны з нас, чым бы ён ні займаўся, павінен імкнуцца адшліфаваць у ім хаця б адну грань.

Ірына ІВАШКА

25 лютага 2022 года ў галерэі «Лабірынт»

Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі «Нязломны. Аляксей Талай». Яе аўтар – выпускніца факультэта журналістыкі БДУ, журналістка газеты «Звязда» Валерыя Сцяцко. Кніга была падрыхтавана выдавецкім домам «Звязда» пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі.

НАШЫ ЮБІЛЯРЫ

- 01 чэрвеня** Кошалеў Уладзімір Сяргеевіч, загадчык кафедры гісторыі новага і найноўшага часу
04 чэрвеня Абдурахманай Аляксандр Амангель-дыевіч, дацэнт кафедры крыміналістыкі
05 чэрвеня Рагойша Вячаслаў Пятровіч, прафесар кафедры тэарэтычнага і славянскага літаратуразнаўства
07 чэрвеня Шумская Любоў Іванаўна, прафесар кафедры інаватыкі і прадпрымальніцкай дзейнасці
09 чэрвеня Сталёва Кацярына Вячаславаўна, дацэнт кафедры міжнародных эканамічных адносін
17 чэрвеня Палевікоў Віктар Кузьміч, дацэнт кафедры вылічальнай матэматыкі
21 чэрвеня Буга Сяргей Уладзіміравіч, загадчык кафедры заалогіі
24 чэрвеня Каліцін Барыс Сяргеевіч, прафесар кафедры аналітычнай эканомікі і эканаметрыкі
26 чэрвеня Шымак Алена Казіміраўна, дацэнт кафедры гісторыі Расіі
28 чэрвеня Іўчанкаў Віктар Іванавіч, загадчык кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання

АБ’ЯВЫ

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

АБ’ЯЎЛЯЕ КОНКУРС НА ЗАМЯШЧЭННЕ ПАСАД:

ЗАГАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: кітайскай філалогіі; інфармацыйных сістэм кіравання.

ПРАФЕСАРА КАФЕДРЫ: міжнародных адносін.

ДАЦЭНТАЎ КАФЕДРАЎ: прыкладной лінгвістыкі; літаратурна-мастацкай крытыкі; тэлебачання і радыёвяшчання; медыялінгвістыкі і рэдагавання; тэхналогіі праграмавання; міжнароднага права; тэарэтычнай і прыкладной механікі; функцыянальнага аналізу і аналітычнай эканомікі; агульнай фізікі; неарганічнай хіміі; фізічнай электронікі і нанатэхналогіі.

СТАРШЫХ ВЫКЛАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: прыкладной лінгвістыкі; англійскага мовазнаўства; нямецкага мовазнаўства; крыніцазнаўства; тэорыі і метады выкладання рускай мовы як замежнай; тэлебачання і радыёвяшчання; вылічальнай матэматыкі; тэхналогіі праграмавання; вышэйшай матэматыкі; тэорыі верагоднасцяў і матэматычнай статыстыкі; англійскай мовы міжнароднай прафесійнай дзейнасці; рамана-германскіх моў міжнароднай прафесійнай дзейнасці; мытнай справы; міжнародных эканамічных адносін; усходніх моў; фізічнага выхавання і спорту; арганічнай хіміі.

АСІСТЭНТАЎ КАФЕДРАЎ: вышэйшай матэматыкі; арганічнай хіміі; агульнай хіміі і метады выкладання хіміі; радыяцыйнай хіміі і хіміка-фармацэўтычных тэхналогій; радыёфізікі і лічбавых медыятэхналогій; інфарматыкі і камп’ютарных сістэм; фізікі і аэракасічных тэхналогій; квантавай радыёфізікі і оптаэлектронікі.

Тэрмін падачы заявы – адзін месяц з дня апублікавання аб’явы.

Адрас: 220030, г. Мінск, вул. Бабруйская, 5а, упраўленне па рабоце з персаналам, тэл. 209-54-36

ІНСТЫТУТ ЯДЗЕРНЫХ ПРАБЛЕМ БДУ

АБ’ЯЎЛЯЕ КОНКУРС НА ЗАМЯШЧЭННЕ ПАСАДЫ:

СТАРШАГА НАВУКОВАГА СУПРАЦОЎНІКА лабараторыі нанаэлектрамагнетызму.

Тэрмін конкурсу – адзін месяц з дня апублікавання аб’явы.

Адрас: 220006, г. Мінск, вул. Бабруйская, 11, аддзел кадры, пакой 315, тэл. 352-42-31.

БДУ ў СМІ БЕЛАРУСІ

Урбаналагі, сіці-менеджары і біяжынеры: беларускія ВУН прапануюць абітурыентам новыя спецыяльнасці – АНТ (15.05).

Інавацыйную праграму па вывучэнні робататэхнікі распрацавалі вучоныя БДУ і Акадэміі навук – zviabda.by (14.05).

Дзе ў Беларусі можна навучыцца відэаблогіну і аўдыяпадкастынгу? – АНТ (13.05).

Канцэпцыю мадэрнізацыі нацыянальных дзіцячых медыя распрацавалі ў БДУ – БелТА, zviabda.by (13.05).

Каля 400 беларускіх школьнікаў прымуць удзел у алімпіядзе па матэматыцы інфарматыцы і крыптаграфіі – БелТА, zviabda.by (13.05).

БДУ аб развіцці супрацоўніцтва з вядучымі ўніверсітэцкімі Кітая – БелТА, zviabda.by (13.05).

БДУ і грамадскае аб’яднанне «Беларускае таварыства глухих» падпісалі мемарандум аб супрацоўніцтве – БелТА, sb.by (11.05).

Ці патрэбны вучню Python і C? Пагаварылі з аўтарам школьных падручнікаў па інфарматыцы – «Мінск-навіны» (08.05).

Студэнты факультэта геаграфіі і геаінфарматыкі БДУ закладуць капсулу часу – БелТА, zviabda.by (06.05).

Найвышэйшая ўзнагарода прысуджана распрацоўцы БДУ на навуковым конкурсе ў Санкт-Пецярбургу – БелТА, zviabda.by (05.05).

Бяруцца за самыя складаныя справы. Даведаліся, як працуюць спецыялісты з юрыдычнай клінікі БДУ – АНТ (27.04).

Мэтавае размеркаванне паспяховага працаўладк

У апошнія гады ў БДУ павялічваецца колькасць выпускнікоў, якія праходзілі навучанне ў ВНУ па мэтавым накіраванні. У 2019 годзе размеркаваліся 18 такіх маладых спецыялістаў, у 2020 – 31, у 2021 – 40. У 2022 годзе БДУ выпусціць 44 студэнты, якія атрымлівалі мэтавую падрыхтоўку.

Часцей за ўсё мэтавае накіраванне бяруць студэнты філфака, журфака, ФМА, ФФСН і хімічнага факультэта. І калі раней мэтавая падрыхтоўка прадугледжвала, што маладыя спецыялісты маглі размеркавацца ў гарады з колькасцю да 20 тысяч насельніцтва, то ад пачатку дзеяння новай рэдакцыі Кодэкса аб адукацыі гэтыя абмежаванні здымаюцца: зараз выпускнікі могуць працаўладкоўвацца і ў буйных гарадах. Дзве выпускніцы БДУ падзяліліся сваім вопытам навучання па мэтавым накіраванні і расказалі пра першыя працоўныя месцы.

Выпускніца хімічнага факультэта БДУ Ганна Макуцэвіч (трэцяя справа) з вучнямі

Мэтавае накіраванне дапамагло здабыць добрае першае месца працы і рэалізаваць дзіцячую мару

Ганна МАКУЦЭВІЧ, выпускніца хімічнага факультэта 2021 года, спецыяльнасці «хімік, выкладчык хіміі». Працуе выкладчыкам хіміі ў сярэдняй школе № 1 горада Іўе.

– Стаць педагогам – мая дзіцячая мара, а хімія – любімы прадмет. Заўсёды падабалася ўзаемадзеянне з дзецьмі і дзяліцца сваімі ведамі. Таму і вырашыла стаць настаўнікам. Выбрала хімфак БДУ, таму што іншыя ВНУ Беларусі педагагічнай скіраванасці прапануюць атрымаць кваліфікацыю па двух прадметах адразу: хіміі і біялогіі. На хімфаку БДУ можна вучыць толькі хімію і атрымаць кваліфікацыю не толькі выкладчыка, а яшчэ і хіміка, што дае магчымасць працаваць на вытворчасці. Акрамя таго, БДУ, на мой погляд, самая прэстыжная ВНУ краіны.

Разумела, што хачу вярнуцца пасля заканчэння ўніверсітэта ў родны горад, каб быць бліжэй да бацькоў і родных. У нашым мясцовым аддзеле адукацыі даведалася, якая са школ мае патрэбу ў настаўніку хіміі на перспектыву. Такая знайшлася недалёка ад дома. Так я атрымала мэтавае накіраванне і вельмі задаволеная, што выбрала менавіта гэтае месца працы 5 гадоў таму. Кіраўніцтва раёна было гатовае падтрымаць: пасля размеркавання прапанавалі месца ў інтэрнаце, але я адмовілася, бо хацела мець асабістую прастору. Таму жыллё арандую – частку выдаткаў мне кампенсуюць, што немалаважна для маладога спецыяліста.

Многія памыляюцца, думваючы, што мэтавае накіраванне дазваляе расслабіцца і практычна не рыхтавацца да паступлення. Насамрэч, ёсць умовы, якія абавязкова трэба выканаць: сярэдні бал атэстата павінен быць вышэйшым за 8, па хіміі і матэматыцы трэба мець адзнакі 9 ці 10. А па выніках ЦТ камісія разглядала, ці могуць мяне залічыць у БДУ.

Хадзіла да рэпетытара па матэматыцы. З хіміяй мне цягам года дапамагала мая настаўніца, якая таксама скончыла хімфак БДУ – гэта было вялікім плюсам. Яна дапамагла мне не толькі падцягнуць веды, але і

падрыхтавацца да паступлення і вучобы ў ВНУ маральна. Заданні давала такія, каб на першым курсе мне было лягчэй спраўляцца з нагрузкай, расказвала пра прадметы, патрабаванні некаторых выкладчыкаў, метадыку правядзення лабараторных даследаванняў. У працэсе вучобы ва ўніверсітэце я магла да яе звяртацца па парады, матэрыялы, дапамогу пры вырашэнні нейкіх вельмі складаных задач.

«Падчас практык пераканалася, што гэта сапраўды мае»

На хімфаку не толькі далі добрую базу ведаў па хіміі, але і навучылі, як працаваць з дзецьмі. Карыснымі былі заняткі па метадыцы выкладання, курс паглыбленай псіхалогіі, асаблівасці прафарыентацыі ў школе. Назіралі за працай «Школы юнага хіміка», праводзілі ўрокі для сваіх жа аднагрупнікаў, разыгрываючы мініяцюры і розныя школьныя сітуацыі. Вучыліся нават маленькім, але вельмі важным дэталям: як вітаць клас, размаўляць з дзецьмі, пісьменна адказваць на іх пытанні.

Выдатнай школай жыцця педагога былі практыкі, якія мы праходзілі ў мінскай гімназіі № 29. На трэцім курсе падчас азнаямленчай практыкі назіралі, як працуюць ужо вопытныя настаўнікі, як паводзяць сябе дзеці ў розных класах і з розным узроўнем ведаў. На чацвёртым курсе на практыцы выкладалі ўжо самастойна пад кантролем педагогаў-практыкаў. Вельмі добра памятаю свой першы ўрок. Ён праходзіў у 9 класе, паўтаралі асноўныя класы неарганічных рэчываў. Вядома ж, і я, і дзеці адчувалі хваляванне і стрэс. Але ў цэлым гэта быў выдатны досвед. Некаторыя планы ўрокаў і практычных заняткаў таго перыяду выкарыстоўваю зараз у сваёй практыцы – дзецям падабаецца.

Пераддипломную практыку праходзіла ў навукова-даследчым інстытуце. Гэта была добрая магчымасць параўнаць спецыфіку працы ў розных сферах і зразумець, да чаго ж у мяне ляжыць душа больш: да выкладання ці да навукі. Я адназначна зразумела, што

мне больш падабаецца праца ў школе і камунікацыя з дзецьмі.

«Нагрузка ў мяне немаленькая: бываюць дні, калі заканчваю праверку сшыткаў і падрыхтоўку да ўрокаў бліжэй да паўночы»

Як толькі прыйшла ў школу на адпрацоўку, мне далі класнае кіраўніцтва ў 6 класе. Вядома ж, сумнявалася, а ці варта адразу браць на сябе такую адказнасць. Але адміністрацыя школы падтрымала: калегі паабяцалі дапамагчы з афармленнем дакументацыі, падрыхтоўкай матэрыялаў.

Так, 1 верасня ўжо як самастойны дыпламанавы спецыяліст я праводзіла першы ўрок – вяла класную гадзінку. У цэлым жа нагрузка ў мяне дастаткова высокая: вяду ўрокі па хіміі ў 7, 8, 9 класах, у кожным па чатыры паралелі. Часам бываюць дні, калі запар праводжу па сем урокаў. Класы ў нас немаленькія, таму бліжэй да канца чвэрці, калі колькасць кантрольных і самастойных прац расце, заканчваю праверку сшыткаў і падрыхтоўку да ўрокаў бліжэй да паўночы. У такія моманты як ніколі разумею сцвярдженне, што настаўнік – гэта больш за працу.

Не схаваю, у першы месяц працы было нялёгка. Я адаптавалася да дзяцей, яны прывыкалі да мяне. Вельмі перажывала, як яны мяне ўспрымуць, ці змагу я зрабіцца для іх аўтарытэтам. Калі ўпершыню заходзіла ў клас на ўрок, некаторыя хлопцы думалі, што старшакласніца пераблытала кабінет.

Самым складаным было вызначыць узровень ведаў у вучняў 8 і 9 класаў, у якіх хімію ўжо выкладаў да мяне іншы спецыяліст, падбраць дакладную метадыку, нагрузку і тэмп правядзення ўрокаў. Спачатку ўсе адзнакі старанна запісвала на лісток, а толькі праз некаторы час пераносіла ў журнал, каб не здарылася такое, што я недаацаніла чэньня здольнасці.

Аказалася, што ўзровень ведаў у дзяцей дастаткова высокі. З адным з вучняў 9 класа мы нават рыхтаваліся да алімпіяды. Вельмі актуальнымі аказаліся мае яшчэ свежыя

веды па метадыцы рашэння алімпіядных задач, якую выкладалі на хімфаку, а таксама на працоўкі «Школы юнага хіміка». Мой вучань нядрэнна выступіў на раённай алімпіядзе. Першым нашым сумесным досведам працы я засталася задаволеная.

Думаю, што за восем месяцаў працы мне ўдалося знайсці падыход да дзяцей у кожным з класаў. Прыемна чуць ад вучняў, што я даступна тлумачу матэрыял, дапамагаю ім весці зразумелыя канспекты і даю цікавыя задачы. У некаторых узровень ведаў прыкметна вырас за гэты перыяд. Першапачаткова старалася падбраць дэмакратычныя метады ўзаемадзеяння з дзецьмі і вучылася размаўляць з імі на адной мове.

Удзячная калегам, якія сапраўды гатовы былі падставіць плячо ў патрэбны моманты: неаднаразова звярталася да іх па дапамогу пры запяўненні журнала, слухала парады кожнага, хадзіла да іх на адкрытыя ўрокі і з падзякай прымала заўвагі, якія давалі мне пасля майго першага адкрытага ўрока.

Добры вопыт па класным кіраўніцтве атрымала на курсах павышэння кваліфікацыі, якія называліся ў нас курсамі самарэалізацыі. Карыснымі былі трэнінгі па псіхалогіі і асновах камунікацыі. Пераняла для сябе некаторыя метады па ўзаемадзеянні з бацькамі – гэта асобны від «мастацтва» ў школе, якому падчас вучобы і практыкі я не заўсёды магла надаць належнай увагі.

Некаторыя вучні і бацькі ставіліся да мяне даволі скептычна з прычыны майго ўзросту і нявопытнасці. Але час паказаў, што градус іх даверу да мяне значна ўзрос. З хлопцамі і дзяўчатамі з класа ўжо другі раз ездзім разам у санаторый «Лясная паляна» ў Смаргонскім раёне на адрадаўленне, бо наша школа знаходзіцца ў Чарнобыльскай зоне.

У якасці праекта для самаадукацыі я займаюся распрацоўкай практыкума для дыстанцыйнага навучання дзяцей з выкарыстаннем сучасных адукацыйных тэхналогій. У санаторыі ў мяне з'яўляецца добрая магчымасць апрабаваць у невялікай

: ДЗВЕ ГІСТОРЫІ ПАВАННЯ

групе дзяцей мае напрацоўкі. Практикуем анлайн-тэсты, анлайн-гульні, і многім гэта падабаецца.

У планах на новы навучальны год – арганізаваць гурток, пачаць падрыхтоўку алімпіяднікаў у 8 класе, укараніць свой практыкум. Калі любіш сваю працу, хочаш прафесійна расці і развівацца – яна прыносіць радасць і задавальненне.

Хачу параіць маладым спецыялістам-настаўнікам, каб яны нічога не баяліся. Вашы імкненні і жаданні прывядуць вас да патрэбнага выніку. Не варта перажываць наконт няўдач, крытыкі, чагосьці новага. Заўсёды ёсць выкладчыкі-калегі, якія падтрымаюць у складанай сітуацыі. Варта разумець, што настаўнік – гэта не толькі пра высокі ўзровень ведаў па пэўным прадмеце. Трэба быць і арганізатарам, і псіхолагам, і добрым сябрам, і мудрым дарадцам. На гэта выдаткоўваеш шмат энергіі, мноства душэўных рэсурсаў будзе сыходзіць менавіта на працу, таму давядзецца часам ахвяраваць чымсьці асабістым.

Мэтавае накіраванне – добрая магчымасць набыць упэўненасць ва ўласных сілах. Гэта таксама нядрэннае выпрабаванне, якое дапаможа ўзяць адказнасць на сябе за выбар прафесіі.

Першае месца працы лепш выбіраць зыходзячы з таго, якія людзі там працуюць. Добрая матэрыяльная база, зручнасць размяшчэння, колькасць навучальных гадзін – гэта другарадныя дэталі. Працаваць жа давядзецца з людзьмі. Вельмі важна, каб калектыў і адміністрацыя былі гатовыя вас першы час падтрымліваць і навучаць. Вось што сапраўды важна для паспяховага старту ў прафесіі.

Неаніла Любанец падчас падрыхтоўкі рэпартажу для «Нясвіжскіх навін»

Магла паступіць на бюджэт і без мэтавага накіравання, але не шкадую

Неаніла ЛЮБАНЕЦ, выпускніца факультэта журналістыкі 2019 года, спецыяльнасці «друкаваныя СМІ». Працуе ў раённай газеце Нясвіжскага раёна «Нясвіжскія навіны».

– З выбарам прафесіі мне было вызначыцца нескладана. На раённым радыё працавала мая мама, апошнія 11 гадоў яна намеснік рэдактара ў нашай раённай газеце. З ранніх гадоў я назірала, як шмат часу і сіл мама аддавала сваёй справе. Розныя мерапрыемствы, запісы на дыктафон і ў студыі, стасункі з новымі людзьмі, мантаж матэрыялаў – усе гэтыя дэталі яе незвычайнага ладу жыцця захаплялі і выклікалі цікавасць. У канцы 10 класа вырашыла, што паспрабую пайсці па слядах мамы і паступлю на журфак. Стала рыхтаваць нататкі ў раённую газету. Мама рэдагавала мае тэксты, падказвала інфармацыйныя нагоды, дапамагала парадамі і падтрымлівала мой выбар. Мне вельмі падабалася сустрэцца з новымі людзьмі і адкрываць іх для сябе і для чытача з новага боку. Ёсць у гэтым нейкая магія.

Да паступлення сабрала невялікае партфоліа. Перажывала наконт творчых іспытаў і вынікаў ЦТ. Не была ўпэўнена ў сваіх сілах, таму яшчэ перад заканчэннем школы задумалася пра мэтавае накіраванне ад газеты ў сваім родным горадзе. У мяне не было варыянта вучыцца на платным. Мяне не бянтэжыла, што трэба будзе адпрацаваць 5 гадоў. Была думка, што нічога ў гэтым страшнага няма: я ж буду ў родным прыгожым Нясвіжы.

Хадзіла да рэпетытара па гісторыі Беларусі – набрала 75 балаў. Па беларускай мове здала тэсціраванне на 91 бал. Запісалася на летнія падрыхтоўчыя курсы на факультэце

журналістыкі. Гэта быў добры досвед, хоць у маёй гісторыі паступлення з імі быў звязаны цікавы момант. На іспыце трапілася тэма для сачынення, на якую я ўжо пісала эсэ падчас курсаў. Здавалася б, вельмі нават пашанцавала. Але не. Адчувала, як быццам усе важныя думкі ўжо выліла на паперу і словы не складаюцца паўторна ў адзіны малюнак, што прынесла не зусім жаданы вынік. З вусным іспытам было прасцей: мой адказ ацанілі на 7 балаў.

Так атрымалася, што набрала больш за 370 балаў. Магла паступіць на бюджэт і без мэтавага накіравання, але не дужа засмуцілася з гэтай нагоды. Супакойвала думка, што не трэба будзе трывожыцца наконт месца для размеркавання. Я ўжо ведаю, дзе буду працаваць, і гэта мне вельмі даспадобы. Бо складана пры паступленні выказаць здагадку, якім бы я магла быць спецыялістам і дзе б магла быць карыснай. Нялёгка жыць яшчэ 4 гады падчас вучобы ў падвешаным стане з думкай, а дзе канкрэтна я буду жыць і працаваць. Як мне здаецца, мець стопрацэнтную гарантыю пры працаўладкаванні – выдатная магчымасць для прафесійнага старту.

«Доўгага працэсу адаптацыі не было: адразу трэба было ісці ў бой з новай тэмай»

Вучоба на журфаку – выдатны досвед, з якім мне вельмі пашанцавала. Пашанцавала і з групай, імкнёмся падтрымліваць сяброўскія сувязі нават пасля вучобы. Ды і наогул, многія ў нас на факультэце кажуць, што самае каштоўнае – гэта знаёмствы, якія дае нам універсітэт. Мне вельмі падабаліся заняткі па літаратуры, якія навучылі думаць шырэй. Такі бэкграўнд – сапраўдны гонар і

добры падмурак для жыцця. Курсы псіхалогіі, педагогікі, філасофіі дапамаглі зірнуць на шматлікія рэчы з іншага ракурсу, навучылі аналізаваць і разважаць. У нашай працы гэта вельмі важна.

На журфаку можна атрымаць добрую базу неабходных у прафесіі тэхнічных навыкаў. Мне вельмі спатрэбіліся веды з курса па вёрстцы. Цяпер я, калі трэба, замяняю вярстальшчыка ў сваёй газеце – гэта мне таксама падабаецца.

Практыку я праходзіла і ў сваёй раённай газеце, і ў карпаратыўнай газеце МТЗ. Гэта, дарэчы, добры досвед, таму што атрымалася параўнаць падыходы розных рэдактараў, паглядзець, як журналісты разнапрофільных СМІ падыходзяць да выканання заданняў, збору інфармацыі, пошуку тэм, ацаніць, як абсталяваны рэдакцыі.

Нягледзячы на тое, што мая раённая газета да моманту размеркавання была мне ўжо амаль як родная, першыя працоўныя дні былі па-свойму стрэсавымі. Трэба было ўліцца ў калектыў, праявіць сябе. Доўгага працэсу адаптацыі не было. Адразу трэба было браць дыктафон, ручку і ісці ў бой з новай тэмай.

На старце працы мне пашанцавала з настаўніцай. Пад сваё крыло мяне ўзяла даведчаны спецыяліст у нашай газеце, якая цяпер ужо сышла на пенсію. Кожны раз атрымліваць ад яе пахвалу было вельмі каштоўна, таму што да тэкстаў яна ставілася заўсёды педантычна і патрабавала рыхтаваць якасныя матэрыялы. Цяпер здаю тэксты намесніку галоўнага рэдактара Соф’і Уладзіміраўне, маёй маме. Расслабіцца не атрымліваецца. Як дыпламаваны філолаг, яна заўсёды надае ўвагу стылістыцы. У цэлым жа ў нас у рэдакцыі распаўсюджана

практыка вычытваць тэксты адзін аднаго. Такім чынам мы трэніруем яшчэ і карэктарскія навыкі. У гэтым, дарэчы, плюс працы ў невялікім калектыве і раённай газеце. У рэспубліканскіх СМІ звычайна спецыяліст выконвае даволі вузкую задачу і ў яго няма неабходнасці асвойваць новыя кампетэнцыі. У нас усё інакш. Можна паспрабаваць сябе і ў ролі рэдактара, і фотакарэспандэнта, і спецыяліста па сацсетках: усюды лішнія рукі і свежы погляд будзе не лішнім.

У нас няма строгага падзелу тэм па аддзелах, як у некаторых буйных рэдакцыях. Гэта якраз тое месца, дзе трэба быць універсальным журналістам і папайняць сваё партфоліа разнапланавымі матэрыяламі. Пішу і пра афіцыйныя пасяджэнні, і пра медыцыну, і пра сельскую гаспадарку, і пра выставы.

Гэта толькі здаецца, што ў раённай газеце не вельмі вялікая нагрузка, вузкі набор мясцовых тэм, невялікае поле для творчасці і працаваць даволі сумна. Насамрэч гэта не так. Работы ў журналістаў вельмі шмат, таму што раён жыве актыўна, праходзяць розныя мерапрыемствы, якія патрабуюць аперацыйнага асвятлення. Колькасць маіх новых знаёмстваў расце з кожным днём.

«Цікавым досведам было супрацоўніцтва з альма-матар»

Вельмі падабаюцца сацыяльныя тэмы і стасункі з людзьмі нашага рэгіёна. Звычайныя людзі з вёскі ці невялікага горада проста ўзрушваюць. Камбайнёр, школьная настаўніца, аграном, фельчар невялікага ФАП – усе маюць унікальны жыццёвы досвед і шануюць увагу, якую мы праяўляем. Любая згадка імені ў газеце, фота, нават невялікае інтэрв’ю – ужо значная падзея ў жыцці кожнага. Многіх гэта матывуе працаваць якасней, становіцца добрым заахвочваннем за руплівую працу ці добрыя справы. Гэтым мне і падабаецца работа ў невялікім рэгіёне. Людзі тут больш душэўныя і добрыя. З імі лёгка, цікава, яны шануюць нашу працу, а мы – іх. Дапамагаем ім увайсці ў гісторыю нашага раёна, а яны потым захоўваюць у сямейным архіве выразкі з газет і пры аказіі паказваюць сваякам і сябрам, а гэта шмат чаго варта.

Дарэчы, цікавым было супрацоўніцтва з альма-матар. Рыхтавала некалькі матэрыялаў пра землякоў, якія нарадзіліся і выраслі ў Нясвіжскім раёне і працуюць цяпер у БДУ. Прыемна было ўзаемадзейнічаць з прэс-службай роднага ўніверсітэта падчас падрыхтоўкі матэрыялаў. Атрымалася напісаць добрыя інтэрв’ю і пазнаёміцца з дырэктарам Інстытута прыкладных фізічных праблем імя А. Н. Сеўчанкі Пятром Васільевічам Кучынскім і намеснікам дэкана гістарычнага факультэта Алінай Яўгенаўнай Верамейчык. Не чакала, што ў родным універсітэце ацэняць маю працу і запрасяць на ўшаноўванне журналістаў рэспубліканскіх і раённых СМІ, якое праводзілася да 100-гадовага юбілею нашай ВУН. Гэта каштоўна і вельмі прыемна.

Працуючы, атрымалася пабываць у родных сценах журфака і падчас правядзення форуму маладых журналістаў. У такіх мерапрыемствах я паўдзельнічала двойчы – другі форум праходзіў у атэлі «Прэзідэнт». Для маладых спецыялістаў гэта добрая пляцоўка для карысных знаёмстваў і абмену досведам. Мне цікава было даведацца новую інфармацыю пра падыходы да працы СМІ ў сацыяльных сетках.

За два з паловай гады я развіла ў сабе некаторыя прафесійныя якасці. Калегі, ды і спецыфіка працы ў цэлым, дапамаглі мне навучыцца спакойна рэагаваць на крытыку. Раней праўкі і ўсякія дапрацоўкі матэрыялаў брала занадта блізка да сэрца. Цяпер разумею, што гэта непазбежная частка працы любога журналіста. На старце адчувала хваляванне пры размовах з незнаёмымі людзьмі па тэлефоне. Зараз раблю гэта з лёгкасцю і задавальненнем. Навучылася хутка фармуляваць думкі свае і іншых. Зразумела, што магу пісаць практычна ў любых умовах: на шумнай планёрцы ці позна ўначы. Усвадоміла, што слухаць іншых – гэта таксама мастацтва, якое трэба і важна развіваць.

У цэлым, ні разу не пашкадавала пра тое, што абрала мэтавае накіраванне і працую ў роднай газеце. Вельмі люблю свой Нясвіж і людзей вакол мяне, якія дапамагаюць прафесійна развівацца.

Як падоўжыць жыццё тэхнікі?

Новую матэматычную формулу разліку зніжэння нагрузкі на кантактныя дэталі распрацаваў кандыдат фізіка-матэматычных навук дацэнт кафедры тэарэтычнай і прыкладной механікі механіка-матэматычнага факультэта БДУ Дзяніс МАРМЫШ. Гэты падыход дазваляе больш дакладна ацаніць дапушчальнае ўздзеянне элементаў, якія трукца адзін аб аднаго, разлічыць тэрміны эксплуатацыі, надзейнасці і даўгавечнасці дэталей складаных тэхнічных сістэм.

– Дзяніс Яўгенавіч, растлумачце, калі ласка, чаму прысвечаны Вашы навуковыя даследаванні?

– Даследаванні адносяцца больш да матэматычнага мадэлявання. Яны прысвечаны распрацоўцы матэматычных мадэляў для апісання напружана-дэфармаванага стану цвёрдых целаў пры комплексным нагружэнні. У якасці прыкладу разгледзім будынак. На яго дзейнічаюць розныя нагрузкі – дождж, вецер, вібрацыі і да т. п. Комплекснае нагружэнне сістэм, напрыклад, будынкаў, і іх даследаванне з’яўляецца майёй задачай. Канкрэтней – распрацоўка матэматычных мадэляў і метаду аналітычнага межавага элемента для апісання стану аб’екта пры комплексным нагружэнні. З дапамогай метаду можна зрабіць прагноз, як і пры якіх умовах сістэма ці дэталі будзе працаваць даўжэй. Распрацаваны мною мадэлі дазваляюць апісаць напружана-дэфармаваны стан сістэмы і спрагназаваць яе разбурэнне.

– Для чаго можа быць ужыты распрацаваны Вами метады?

– Ён прымяняецца да тэхнічных сістэм, якія выкарыстоўваюцца ў машынабудаванні. Напрыклад, каленчаты вал – адзін з галоўных элементаў у рухавіку, на які дзейнічае шмат розных нагрузак. І асноўная нагрузка – гэта ўзаемадзеянне дэталей. Разбурэнне вала адбываецца менавіта ў тых месцах, дзе дэталі кантактуюць паміж сабой. Таму што месцы кантакту дэталей з’яўляюцца найбольш высоканагружанымі з механічнага пункта гледжання, яны вельмі маленькія, калі параўноўваць з усім аб’ектам. І каб не даследаваць паводзіны ўсяго вала, мы бяром канкрэтна гэты маленькі ўчастак і з дапамогай маіх метадаў максімальна падрабязна даследуем размеркаванне напружанняў у месцы судакранання дэталей.

Разбурэнне ўчастка, на які прыпадае кантакт, адбываецца па пластах. Матэрыял паступова зношваецца, а потым, калі апорная здольнасць цела паменшылася да пэўнай ступені, адразу развальваецца. Існуючы метады не дазвалялі дэталёва апісаць паводзіны і стан матэрыялу менавіта ў гэтай кропцы разбурэння. А новы метады не толькі дазваляе больш дакладна

апісаць працэсы, якія адбываюцца ў месцы кантакту, але і рабіць гэта хутчэй, што вельмі важна для рэальнага працоўнага працэсу. Разлікі з дапамогай старых метадаў займаюць куды больш часу.

– Як Вы абралі напрамак даследаванняў і з чаго пачыналі?

– 12 гадоў назад, калі я яшчэ быў студэнтам, пад кіраўніцтвам доктара фізіка-матэматычных навук прафесара Сяргея Сяргеевіча Шчарбакова пачаў вывучаць метады гранічнага элемента і пісаў курсавыя і дыпломную працы. Развіваючы гэту тэму, мы праводзілі даследаванні, ставілі больш складаныя задачы, распрацоўвалі метады і прыйшлі да вынікаў, за якія мне пазней прысудзілі стypендыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь таленавітым маладым навукоўцам.

Хачу адзначыць, што некаторыя задачы навукай не вырашаны дагэтуль. Нашы метады накіраваны на больш дакладнае рашэнне тых праблем, што былі пастаўлены машынабудаўнікамі яшчэ ў мінулым стагоддзі. Мы абапіраемся на даследаванні беларускай школы механікаў. У Беларусі добрая школа, і

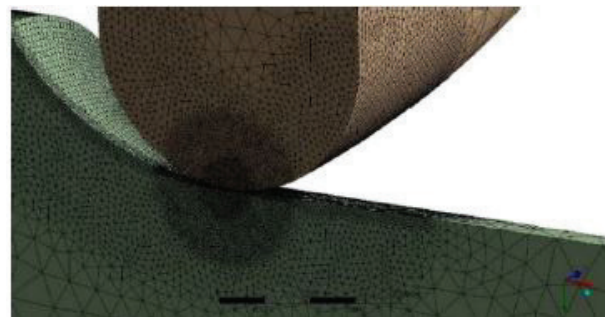
яна даволі сур’ёзна прадстаўлена на кафедры тэарэтычнай і прыкладной механікі БДУ. Большая частка маіх даследаванняў заснавана на працах майго навуковага кіраўніка Сяргея Сяргеевіча Шчарбакова. Акрамя распрацовак беларускай школы, былі скарыстаны і замежныя, а менавіта кантакты з кітайскімі калегамі. У Кітаі добра развіта машынабудаванне, і супрацоўніцтва ў гэтай сферы паміж нашымі краінамі даволі цеснае. Кітайскія навукоўцы і інжынеры выкарыстоўваюць нашы распрацоўкі ў сваіх вылічэннях, а я абапіраюся на іх досвед у сваіх даследаваннях.

– Распавядзіце, калі ласка, пра прымяненне метаду ў вытворчых працэсах на беларускіх прадпрыемствах.

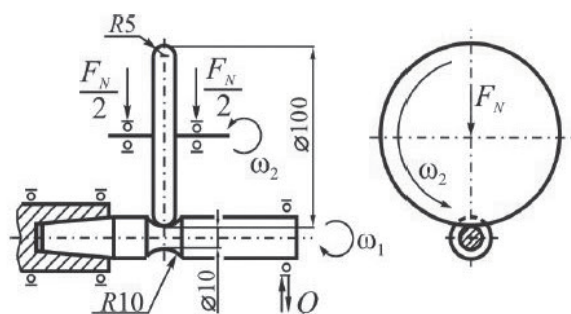
– Метады ўкаранены ў вытворчыя працэсы РУП «Гомсельмаш», навука-матэматычныя БДУ і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта транспарту, а таксама скарыстаны пры выкананні шэрагу праграм дзяржаўных навуковых даследаванняў. Для «Гомсельмаша» мы вырашалі праблему напружаных станаў рэжу-

чай сістэмы камбайна. Для працы гэтай сістэмы выкарыстоўваюцца дарагія імпортныя нажы з пэўным пакрыццём. Але, як і любое абсталяванне, яны з часам зношваюцца і ламаюцца. Неабходна было патаніць працу рэжучай сістэмы камбайна без страты якасці. Для гэтага навукоўцы распрацавалі новы сплав і вылілі з яго нажы па іншай тэхналогіі, без пакрыцця.

Вядома, паўсталі пытанні. Ці ёсць магчымасць нагружаць гэтыя нажы ў тым жа рэжыме, што і папярэднія? Ці трэба штосьці змяняць, рабіць якія-небудзь мадыфікацыі – павялічваць іх памер, дапаўняць дадатковымі мацаваннямі, заточку і г. д. Менавіта на гэтыя пытанні мы імкнуліся адказаць з дапамогай матэматычнага мадэлявання. Даследаванні праводзіліся ў розных пастаноўках, статысты, дынаміцы. І ў выніку былі ўжыты для распрацоўкі рэжучай сістэмы. Падчас даследаванняў мы вызначылі прыдатны рэжым эксплуатацыі нажоў і пераканаліся, што нажамі з новага сплаву можна замяніць імпортныя без страты эфектыўнасці.

Канечна-элементная мадэль кантактнага ўзаемадзеяння

Прынцыповая схема сістэмы «ролік – вал»

Сёлета Дзяніс Мармыш быў ганараваны стypендыяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь таленавітым маладым навукоўцам на 2022 год за распрацоўку

матэматычных мадэляў метаду аналітычнага гранічнага элемента і колькасна-аналітычных падыходаў да аналізу напружана-дэфармаванага стану і пашкоджальнасці складаных тэхнічных сістэм. Стypендыя прысуджана за сам метады, яго тэарэтычнае абгрунтаванне, алгарытмы і прымяненне распрацоўкі да рэальных тэхнічных сістэм – да рэжучай сістэмы сельскагаспадарчага камбайна, сістэмы «чыгуначнае кола – рэйка», сістэмы для зносамленасных выпрабаванняў «ролік – вал», «ролік – прыціск».

– Для якіх мэт метады прымяняецца ва ўніверсітэце?

– Аспіранты механіка-матэматычнага факультэта цяпер займаюцца пытаннем зносу шын для ААТ «Белшына». Яны праводзяць выпрабаванні і высвятляюць, якія матэрыялы выкарыстоўваць. Таксама ва ўніверсітэце ёсць эксперыментальны цэнтр зносамленасных выпрабаванняў для вывучэння зносаўстойлівасці матэрыялаў. Там навукоўцы БДУ на практыцы могуць даследаваць, як зношваюцца тыя ці іншыя сістэмы. Важна адзначыць, што на аснове любога эксперыменту развіваецца і тэарэтычная мадэль. Мае распрацоўкі накіраваны ў тым ліку на тэарэтычную падтрымку эксперыментальных даследаванняў. Апублікаваны больш за 50 навуковых і навукова-метадычных прац, сярод якіх тры навукова-метадычныя дапаможнікі і 20 навуковых артыкулаў у аўтарытэтных часопісах. Напрыклад, у міжнародным часопісе Theoretical & Applied Mechanics Letters – гэта афіцыйнае выданне Пекінскага міжнароднага цэнтра тэарэтычнай і прыкладной механікі. Таксама ў часопісах Material Science, Metals і Medziagotyra.

– З 2019 года Вы намеснік дырэктара сумеснага інстытута ДПУ і БДУ. А ці даўно супрацоўнічаеце з калегамі з Кітая?

– І з кітайскімі калегамі, і са студэнтамі я працую з 2018 года, з тых часоў, як першы раз выехаў у Кітай для ўдзелу ў летняй школе ў горадзе Далянь. Пасля гэтага пачаў праводзіць ва ўніверсітэце заняткі для замежных студэнтаў, а ў 2019 годзе на мяне ўсклалі функцыі намесніка дырэктара. Мне вельмі падабаецца матываванасць кітайскіх моладзі. Праўда, часам ім бракуе гнуткасці мыслення. З кітайскімі калегамі мы развіваем супрацоўніцтва ў выкладанні і ў навуковай галіне, шукаем сумежныя інтарэсы. Напрыклад, з прафесарам Лі Мінам з Даляня мы працавалі над тэмай «Геаметрычная аптымізацыя гафрыраваных абалонак». А цяпер з прафесарам І Пінам працуем над навуковым даследаваннем «Структурны аналіз ваганняў машынабудаўнічых канструкцый з выкарыстаннем метадаў штучнага інтэлекту».

– Сёлета кіраўнік дзяржавы адзначыў навуковую значнасць Вашай распрацоўкі. Напэўна, прыемна быць прызнаным таленавітым маладым навукоўцам?

– На стypендыю Прэзідэнта Беларусі таленавітым маладым навукоўцам я падаваў дакументы двойчы. Першы раз – адразу пасля абароны кандыдацкай дысертацыі, у 2018 годзе. Але тады яе мне не прысудзілі. Другі раз – сёлета, пасля таго, як атрымаў ужо больш важкія вынікі сваіх даследаванняў. Гэтым разам камісія вырашыла, што яны вартыя ўзнагароды.

У доўгатэрміновых планах у мяне ўдасканаленне разлікаў з прымяненнем інтэлектуальнага аналізу даных, што дазволіць выкарыстоўваць папярэдні досвед эксплуатацыі падобных тэхнічных сістэм без пабудовы строгіх аналітычных заканамернасцяў. Гэта дапаможа і пры распрацоўцы новых канструктарскіх рашэнняў для стварэння надзейных і даўгавечных элементаў складанай тэхнікі.

Ганна КАЗАКОВА

Валянцін і Ірына з бацькамі (1954 г.)

Падчас працы ў Дзярж-музеі БССР (1956 г.)

Валянцін піша дысертацыю (1960 г.)

Валянцін і Ірына на міжнароднай навуковай нумізматычнай канферэнцыі (2005 г.)

У свет нумізматыкі і гісторыі па шляху брата

Кандыдат гістарычных навук дацэнт Ірына Навумаўна КОЛАБАВА пайшла па шляху роднага брата – найбуйнейшага беларускага нумізмата ХХ стагоддзя Валянціна Навумавіча Рабцэвіча. Паступіла на гістфак БДУ, стала выкладаць нумізматыку ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, а пазней і на родным факультэце, стала аўтарам больш як 90 навуковых артыкулаў, якія ў асноўным звязаны з тэмай манетных скарбаў і гісторыі фальшывамянецтва на тэрыторыі Беларусі. Ірына Навумаўна падзялілася ўспамінамі пра брата, яго захапленні, стаўленне да навукі, студэнтаў і калег.

«Валянцін спяваў оперныя арыі, любіў Маякоўскага і расказваў пра гісторыю так, што хацелася слухаць»

– Мы раслі ў звычайнай, нават, мусіць, класічнай савецкай сям'і: тата – вайсковец, мама – медык. З братам у нас дастаткова вялікая розніца ва ўзросце. Калі я нарадзілася, ён ужо з'ехаў вучыцца ў Мінск. Таму цесныя кантакты нам удалося наладзіць з ім, калі я ўжо была ў старэйшых класах. Усёй сям'ёй мы ездзілі кожны год у госці да сваякоў у Мікалаеўскую вобласць ва Украіну. Многія цёплыя ўспаміны звязаны менавіта з гэтымі перыядамі.

У школе я хацела паступіць у лінгвістычны ўніверсітэт і займацца вывучэннем замежнай мовы. Але брат здолеў мяне мякка пераканаць і паўплываць на мой выбар прафесіі. Ён расказваў пра гісторыю так, што хацелася слухаць. Заўсёды мог здзівіць нейкімі незвычайнымі фактамі. Гэта дапамагло мне паглядзець на гісторыю па-іншаму і палюбіць гэты прадмет, за што я і ўдзячная Валянціну.

У школьныя гады мы з бацькамі жылі ў Гомелі. Оперы там не было, але першыя ў сваім жыцці арыі я пачула менавіта ў выкананні брата. Валянцін добра спяваў, любіў вершы, асабліва Маякоўскага. У цэлым, ён быў вельмі эрудзіраваным чалавекам: вядома, дакладныя навукі даваліся яму не так лёгка, як гуманітарныя дысцыпліны, але круггляд у яго быў шырокі.

«Нумізматыку ў Валянціна Навумавіча здавалі па шмат разоў і палохалі гэтым прадметам першакурснікаў»

У 10–11 класе я рабіла ўпор на вывучэнне гісторыі, літаратуры, каб паступіць на гістфак. Брат дапамагаў з матэрыяламі і ўсяляк стараўся ўмацаваць мае веды.

У 1970 годзе паступіць на гістфак БДУ было складана: конкурс быў 5,6 чалавека на месца. Шмат было матываваных абітурыентаў, якія гарэлі ідэяй быць гісторыкамі. Выдатніцай я не была: свае цвёрдыя 4-кі і 5-кі

зарабляла сумленнай працай. Аднолькавае з братам прозвішча і яго аўтарытэт ніяк не дапамагалі мне ў вучобе. Хаця аднойчы я ўсё ж скарысталася сваім становішчам і папрасіла ў Валянціна, каб уся мая група здала ў яго нумізматыку. Ён сваё слова стрымаў.

А выкладчыкам ён быў строгім. Свой прадмет вельмі любіў, мог доўга і захоплена расказваць на лекцыях пра скарбы, раскопкі. Да студэнтаў на заліках ён быў вельмі патрабавальны: некаторыя хадзілі да яго на пераздачы па шмат разоў. Залікам па нумізматыцы студэнты старэйшых курсаў палохалі першакурснікаў.

Хаця ў цэлым Валянцін Навумавіч чалавекам быў дабрадушным і мог зразумець сітуацыю. Часта выходзіў з аўдыторыі, чытаў газету, увесь час задаваў навадныя пытанні. Але не заўсёды гэта дапамагала. Памятаю гісторыю адной яго студэнткі, якая не магла з першага разу здаць залік. Тады дзяўчына падрабіла яго подпіс у залікоўцы і спрабавала даказаць, што брат забыўся ўнесці залік у ведамасць. Стаяла пытанне аб адлічэнні гэтай дзяўчыны. Валянцін заступіўся за яе, бо ведаў некаторыя цяжкасці яе сямейнага становішча.

Калегі на гістарычным факультэце таксама заўсёды казалі, што ён быў вельмі спагадлівым чалавекам, з якім было цікава працаваць і размаўляць. Ён валодаў неверагоднай харызмай і прыцягваў навакольных. На канферэнцыях яго заўсёды атачалі людзі. Ён стараўся нікога не абысці ўвагай: абмяркоўваў актуальныя тэмы, спрачаўся, тлумачыў, адказваў на пытанні.

«На раскопках у палях у Валянціна адкрывалася другое дыханне»

Спецыялістаў па нумізматыцы ў той час у Беларусі практычна не было. Заснавалі беларускую нумізматыку яшчэ ў 1920-я гг. Павел Харламповіч і Мікалай Шчакаціхін. Яны першымі сталі пісаць працы па беларускай нумізматыцы і разглядалі яе як самастойную навуку, якая не з'яўляецца часткай расійскай ці польскай гісторыі. У пасляваенны перыяд вывучаць грашовае абарачэнне на беларускіх землях працягнуў Валянцін Навумавіч.

Сваім правадніком у свет навукі і настаўнікам ён лічыў найбуйнейшага савецкага нумізмата Івана Георгіевіча Спасакага. Брат вёў перапіску з ім, часта размаўляў у Ленінградзе. Іван Георгіевіч лічыў майго брата сваёй радасцю і гонарам.

Валянцін Навумавіч быў першаадкрывальнікам гісторыі грашовага абарачэння на беларускіх землях. Ён займаўся вывучэннем тапаграфіі манетных скарбаў Беларусі і пісаў дысертацыю на гэтую тэму. Для гэтага вывучаў фонды архіваў і музеяў Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы.

Яшчэ адным захапленнем брата былі палявыя археалагічныя даследаванні. Пастаянна арганізоўваў раскопкі і з цікавасцю сам капаў курганы. Браў з сабой сваіх сыноў, часам запрашаў мяне. Суровы спартанскі побыт археалагічных раскопак для мяне быў не вельмі прывабным: холад, камары, лес. Валянцін жа літаральна жыў гэтым. З жыцця ён пайшоў у 2008 годзе, а за год да гэтага ён яшчэ сядзеў у лесе на раскопках. Здавалася, што ў палях у яго адкрывалася другое дыханне і ён зараджаўся асаблівай энергіяй ад такой дзейнасці.

«Высыпаў на стол загадчыка кафедры гісторыі БССР Л. С. Абэцэдарскага сваю калекцыю манет і ні разу не пашкадаваў пра гэта»

Збіраць манеты ён пачаў яшчэ ў дзяцінстве. Ягоная калекцыя грунтоўна папоўнілася ў тыя часы, калі ён жыў у Ленінградзе. Тады ён най-

Валянцін Навумавіч Рабцэвіч пасля заканчэння БДУ вучыўся ў аспірантуры Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР і аспірантуры аддзела нумізматыкі Дзяржаўнага Эрмітажа. На працягу 45 гадоў выбітны навуковец выкладаў на гістарычным факультэце альма-матар і быў удастоены звання лаўрэата прэміі імя У. І. Пічэты.

маў кватэру ў пажылой жанчыны, якая падарыла яму частку манет свайго мужа. Нейкія экзэмпляры Валянцін знаходзіў і выкупляў на рынках. Выдаткоўваў на гэта сваю стыпендыю. Бацькі імкнуліся дапамагчы яму, падтрымлівалі яго захапленне, якое патрабавала нямаля сродкаў.

У пачатку 1960-х, калі Валянцін пасля заканчэння аспірантуры ў Ленінградзе вярнуўся ў Мінск, ён прыняў рашэнне адмовіцца ад калекцыянавання. Стаў негатыўна ставіцца да калекцыянераў і «чорных» капальнікаў. Лічыў, што гэтыя людзі парушаюць унікальную гістарычную каштоўнасць скарбаў, хаваючы яго ад даследчыкаў і распрадаючы па частках. Як навуковец, Валянцін стаў прытрымлівацца пазіцыі, што скарбы нельга расфарміроўваць дзеля прыватных калекцый. Таму аднойчы ён проста прыйшоў і высыпаў на стол сваю калекцыю манет, адчаканеных з V ст. да н. э. да XVII ст. н. э., загадчыку кафедры гісторыі БССР Л. С. Абэцэдарскаму.

Ён ні разу не пашкадаваў пра сваё рашэнне, таму што быў упэўнены: манеты павінны быць выстаўлены ў музеі гістарычнага факультэта, каб студэнты маглі ўжываць ўбачыць цікавыя экзэмпляры рымскіх дэнарыяў, кувічных дырхамаў, пражскіх грошаў, манет ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Тым больш што інтэрнэту, праектараў, прэзентацый у той час не было, а заняткі хацелася зрабіць інтэрактыўнымі. Валянцін Навумавіч падрыхтаваў больш за 300 дыяпазітываў і дэманстраваў іх на лекцыях. Таксама брата ўдалося арганізаваць і ўзначаліць студэнцкі нумізматычны гурток, куды з цікавасцю хадзілі студэнты.

Паступова гэтая калекцыя папайнялася іншымі асобнікамі. З часам яна стала другой па колькасці ў Беларусі нумізматычнай калекцыяй. Цяпер яна налічвае больш за 40 тысяч манет. Пасля рэканструкцыі гістарычнага факультэта яе экспанаванне будзе працягнута.

«Брат “драконіў” мяне па-страшнаму за мае навуковыя тэксты, але змог навучыць шмат чаму»

Вядома ж, захапленне брата нумізматыкай не магло не паўплываць на мяне. Тэма дыпломнай працы была працягнута пры напісанні кандыдацкай дысертацыі «Манета і грашовы лік усходнебеларускага рынку другой паловы XVII – трэцяй чвэрці XVIII ст.». Валянцін быў маім рэальным навуковым кіраўніком, дапамагаў мне з матэрыяламі, спрыяў таму, каб паглядзець архіў аддзела нумізматыкі Эрмітажа.

Але пры гэтым «драконіў» мяне па-страшнаму за мае навуковыя тэксты. Ён крытыкаваў мае працы неміласэрна і спуска не даваў. Самацэнка, вядома, падала, часам нават хацелася плакаць, бо здавалася: я ўсё раблю не так. Але такія падыходы навучылі мяне шмат чаму. Цяпер я, як і брат, магу па шмат разоў уносіць праўкі ў свае працы, па-добраму, але прыдзірліва рэдагую курсыя і дыпломныя працы сваіх студэнтаў.

Дарэчы, асновы выкладання нумізматыкі я змогла запазчыць на занятках брата. Перад тым, як пачаць працаваць са студэнтамі ў БДУКМ у 1998 годзе, я ўвесь семестр хадзіла на заняткі Валянціна Навумавіча. Пісала разам з яго студэнтамі канспекты на лекцыях, назірала, як ён вядзе заняткі. Многія матэрыялы і метадыкі выкарыстоўваю і зараз на сваіх занятках. Маёй настольнай кнігай з'яўляецца «Нумізматыка Беларусі» Валянціна Навумавіча, дзе распрацавана перыядызацыя гісторыі грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі, а таксама яго артыкулы і манаграфіі.

З 1998 года са студэнтамі я не расставалася. Ужо больш за 20 гадоў выкладаю нумізматыку ў БДУКМ і ў БДУ. Таксама чытаю для будучых музейных работнікаў і супрацоўнікаў турыстычнай сферы геральдыку, фалерыстыку, метралогію, храналогію і іншыя спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны.

Прыемна адзначыць, што спецыялістаў у галіне нумізматыкі і даследчыкаў становіцца ўсё больш. Многія з іх з'яўляюцца вучнямі і паслядоўнікамі Валянціна Навумавіча. Кожны з іх уносіць свой важкі ўклад у вывучэнне гісторыі і развіцця грашовага абарачэння на беларускіх землях.

Марыя ШНА

У цэнтры прафесійных інтарэсаў В. Н. Рабцэвіча ў 1980–90-х гг. знаходзілася праблематыка грашовых эмісій Расіі мяжы XVII–XVIII стст., прызначаных для абарачэння на землях Рэчы Паспалітай. Валянцін Навумавіч

збіраў інфармацыю пра сеўскія чэхі і пятроўскія шастакі і тынфы. Навуковец вызначыў прычыны і абставіны выпуску, арэалы бытавання, рынкавыя курсы і рэальны кошт манет, вызначыў іх якасна-метралагічныя характарыстыкі. Выбітны нумізмат рэканструюваў магчымыя вытворчыя магутнасці Сеўскага манетнага двара і зрабіў абгрунтаваныя здагадкі наконт месца яго размяшчэння (паводле зборніка «Інтэлектуальная эліта Беларусі»).

«Брыжскі кінафэст»: у нас зорак больш, чым на небе

Што такое сапраўднае кіно? Усё проста: пасля прагляду добрага фільма штосьці ўнутры пераварочваецца, і ты ўсведамляеш, што больш не можаш заставацца ранейшым. «Брыжскі кінафэст» студэнцкіх кароткаметражак падарыў удзельнікам і гледачам шмат такіх уражанняў, якія згуртавалі, пацешылі і натхнілі іх.

З 19 па 21 красавіка ў САК «Брыганціна» праходзіў выязны семінар-практыкум «Школа студэнцкага актыву» Студэнцкага гарадка БДУ. На ўрачыстым адкрыцці семінара восем студэнцкіх саветаў інтэрнатаў і тры арганізацыі прадставілі свае візіткі. У розных жанрах кіно

віўшыся пра план дзеянняў, і зрабіць з ёй крэатыўную фатаграфію. Так студэнцкі савет інтэрната № 7 здолеў сфатаграфавання з Эйфелевай вежай! Хай і папярочнай.

А вось старшыням студэнцкіх саветаў і іх намеснікам прыйшлося праходзіць тэсціраванне з дваццаці нялёгкіх пытанняў пра правілы пражывання ў інтэрнаце і пра дзейнасць органаў студэнцкага самакіравання.

Завяршыўся другі дзень выязнога семінара паказам творчых нумароў.

У трэці дзень удзельнікі брыжскага семінара спаборнічалі ў вайейболе. Перамагла зборная каманда трэцяга корпуса.

Для тых, хто аддае перавагу інтэлектуальным і творчым заняткам, быў прапанаваны «Немузычны квіз». Справілася бліскуча з гэтай задачай каманда студэнцкага савета інтэрната № 3.

На «Брыжскім кінафэсце» для справядлівай ацэнкі суладнай працы каманды правялі конкурс «Каманда мары». У агульным заліку ацэньваліся дызайн касцюмаў, творчы нумар, плакат, вынікі «Начнай сутычкі» і «Барацьбы характараў», тэсціраванне, дысцыпліна.

Каб добра адыграць ролю, акцёру, безумоўна, патрэбны талент. Але для поўнага вобраза нават самому таленавітаму акцёру не абысціся без якаснага касцюма. Студэнцкі актыў доўга і карпатліва прадумваў вобразы. Аліса з Капалюшнікаў і гусеніцай, Пенівайз, Бэтмен і жанчына-котка, стылягі – хто толькі не жыў у інтэрнатах Студэнцкага гарадка БДУ! Пераможцы ў намінацыі «Найлепшыя мастакі па касцюмах» – студэнцкі савет інтэрната № 2 – прызналіся, што цэлы месяц працавалі над стварэннем вобразаў.

Па выніках агульнага заліку ў конкурсе «Каманда мары» перамагла каманда студэнцкага савета інтэрната № 2. На другім месцы размясцілася каманда студэнцкага савета інтэрната № 10. Трэцім стаў студэнцкі савет інтэрната № 3.

Неўзаметку і весела праляцелі тры дні «Брыжскага кінафэсту», але гэтыя яркія кадры назаўжды застаюцца ў «кінастужцы» студэнцкіх успамінаў удзельнікаў.

Юлія ГУРАВА
Фота: Ксенія МАЦЯШ,
Павел РЫБАК

гарадка БДУ стаў студэнт 3 курса факультэта міжнародных адносін Ігар Рабцаў з інтэрната № 3.

Са сцэны «Брыганціны» Ігару пажадалі поспехаў на новай пасадзе. Ён у сваю чаргу паабяцаў, што яго рашэнні будуць абдуманымі і ўзвжанымі, а вынікі прымусяць усміхацца не адно пакаленне студэнтаў!

Вечар першага дня выязнога семінара-практыкума завяршыўся штогадовай спартыўна-забаўляльнай гульні ад спартыўна-турыскага клуба «Начная сутычка». Падчас няпростых квестаў каманды ўдзельніцы павінны былі праявіць кемлівасць і хуткасць.

Раніца другога дня семінара традыцыйна пачалася з зарадка. Далей студэнцкія саветы чакалі навучальнай гульні «Барацьба характараў», дзе кожны мог паказаць свае лідарскія якасці: арганізатары падрыхтавалі шэсць пікатаў з унікальнымі персанажамі.

Нават у самых творчых і прадуктыўных студэнтаў часам настае момант страты сіл, пракрастынацы і адсутнасці веры ў сябе. Каб дапамагчы справіцца з такім станам, удзельнікам выязнога семінара-практыкума быў прапанаваны трэнінг «Дастаўка матывацыі». Запрошаны спікер Ганна Гаморына адзначыла, што для стварэння эфектыўнай каманды неабходна, каб унутраныя мэты чалавека супадалі з агульнай мэтай арганізацыі. Павінна існаваць сістэма заахвочвання, якая працуе. Падчас мерапрыемства

дэнцкіх саветаў і арганізацый студэнцкага гарадка, робіць усё, каб праца студэнцкага самакіравання была выніковай і бездакорнай.

Менавіта з выбараў пачалася новая старонка ў гісторыі студэнцкага самакіравання Студэнцкага гарадка БДУ. Важнасць дадзенай падзеі адначасна ў сваім выступленні перад удзельнікамі семінара прарэктар па выхаваўчай рабоце і сацыяльных пытаннях Іван Іванавіч Янушэвіч.

На пасаду старшыні былі прадстаўлены тры кандыдаты: Яўгенія Чаркас (старшыня студэнцкага савета інтэрната № 1), Яна Саргавіцкая (старшыня студэнцкага савета інтэрната № 4) і Ігар Рабцаў (старшыня студэнцкага савета інтэрната № 3).

Усе кандыдаты прадставілі свае перадвыбарныя праграмы, пасля якіх кожны ўдзельнік форуму мог задаць пытанне ў рамках прэс-канферэнцыі. Пытанні тычыліся планаў працы каардынацыйнага савета, яго месца ў сістэме органаў студэнцкага самакіравання БДУ, а таксама жыллёва-бытавых, культурных, спартыўных і іншых пытанняў студэнцтва.

Нялёгка было выбраць чыкам – толькі другі тур стаў вырашальным. Новаабраным старшынёй каардынацыйнага савета органаў студэнцкага самакіравання Студэнцкага

